

El museo diocesà i comarcal de Solsona (7)

per ROSA SERRA i ROTÉS

Continuant amb la sèrie dedicada al patrimoni artístic del Berguedà conservat al Museu Diocesà i Comarcal de Solsona, ens toca atendre el capítol de la Pintura mural i de taula romànica. Atesa la importància d'aquest patrimoni anatem també la bibliografia més important.

PINTURES MURALS DE SANT QUIRZE DE PEDRET:

– Núm.3 Inventari –

Cronologia: Últim terç del s. XI.

Data d'ingrés al Museu: Any 1940.

Al museu de Solsona s'hi conserven únicament les restes pictòriques de l'absis central, de l'arc triomfal i unes petites mostres de la pintura del mur; les absidioles laterals es conserven, tot i que molt perdudes, al Museu d'Art de Catalunya de Barcelona.

El conjunt pictòric de Pedret és un dels exemples més complets i interessants de pintura romànica a Catalunya, tant per la seva temàtica apocalíptica com per les connexions estilístiques amb les pintures italianes contemporànies. Datades a l'últim quart del s.XI els últims estudis han determinat en l'obra de Pedret dos pintors diferents, ambdós procedents de la Llombardia, i que representen el punt més àlgit de la pintura romànica catalana. Tot i que els pintors varen treballar al mateix temps, sembla clar que una bona part de l'absis fou realitzada per un mestre d'estil classicista, que utilitzava una rica i variada gamma cromàtica. L'altre artista es caracteritza per un tractament singular de les orelles i per una gamma cromàtica més reduïda; és més abstracte i les seves formes són esquemàtiques.

Ambdós varen realitzar un ambiciós programa iconogràfic, avui de difícil lec-

tura i interpretació, basat en els textos apocalíptics i en la literatura medieval que els comentava; l'absis central de Pedret representa el moment de la fi del món en què l'Agnus Dei, acompanyat dels quatre genets apocalíptics, dels serafins i querubins, dels vint-i-quatre ancians, dels apòstols, de les bones ànimes i dels sants, pressidirà el judici. Les escenes van acompanyades amb representacions de les ofrenes de Caïm i Abel, del martiri de St. Quirze i Sta. Julita, etc. Per a millor comprensió us remetem a l'article publicat per Betty al-Hamdani a l'Erol núm. 27 i a la bibliografia sobre el tema.

BIBLIOGRAFIA:

PUIGGARI, J.: *Pintures murals a Pedret*, a «L'Avenç» núm. 1, Barcelona 25 de juliol de 1889.

AINAUD DE LASARTE, J.: *Arte Romànico*. Guia, Museu d'Art de Catalunya, Barcelona 1973, pàgs. 25.

RICHERT, G.: *La Pintura medieval en España. Pinturas Murales y Tablas Catalanas*, Barcelona 1926, pàgs. 15 i ss.

GUDIOL i CUNILL, J.: *La Pintura Medieval catalana. Els primitius 1. Els Pintors. La Pintura Mural*, Barcelona 1927, pàgs. 142 i ss.

POST, Ch.R.: *A history of Spanish*

ARXIU

El tema de l'Apocalipsi, plenament desenvolupat a Sant Quirze de Pedret.

LUIGI

Detall de Sant Pau, de l'absis de Sant Vicenç de Rus abans de restaurar. LUIGI

painting. Cambridge —mass.—, 1, pàgs. 130-136.

PIJOAN, J., GUDIOL RICART, J.: *Les pintures murals Romàniques a Catalunya*, a «Monumenttae Cataloniae», IV, pàgs. 141 i ss.

SUREDA, J.: *La Pintura Romànica en Cataluña*, Madrid, 1981.

CABONELL, E.: *La pintura mural romànica*, a «Coneguem Catalunya», Barcelona 1984.

CAMON AZNAR, J.: *La Pintura medieval española*, Madrid 1966.

YARZA LUACES, J.: *Arte y Arquitectura en España, 500-1250*, Madrid 1979, pàgs. 221.

La Edad Media, a «Historia del Arte Hispánico», Madrid 1980, pàgs. 138 i ss.

Sant Quirze de Pedret, a «Catalunya Romànica. XII. El Berguedà», Fundació Enciclopedia Catalana, Barcelona 1985, pàgs. 218-233.

Sant Quirze de Pedret, a «Catalunya Romànica. XXII. Museu Episcopal de Vic. Museu Diocesà i Comarcal de Solsona», Fundació Enciclopèdia Catalana, Barcelona 1986, pàgs. 351-357.

AL-HAMDANI, B.: *Los frescos del abside principal de Sant Quirze de Pedret*, a «anuario de Estudios Medievales», 8 —1972-1973—, pàgs. 405-461.

Reconstrucció d'alguns frescs de Pedret, a *L'Erol* núm. 27, Berga, estiu 1989, pàgs. 15-24.

LES PINTURES MURALS DE SANT VICENÇ DE RUS:

Cronologia: començaments s. XII.

Ingrés al Museu: 1988.

Les pintures del Rus es van descobrir el juliol de 1983 quan la Diputació de Barcelona estava restaurant l'església; la importància de la troballa aconsella el seu trasllat al Museu d'Art de Catalunya per a fer-ne la restauració i finalment s'han traslladat al Museu Diocesà i Comarcal de Solsona.

Les pintures conservades ocupaven la part inferior de l'absis semicircular de l'església de Sant Vicenç i són part d'una representació molt usual en la pintura romànica catalana: a la volta hi havia el Crist en Majestat de l'Apocalipsi, envoltat per una mandorla i acompanyat pels símbols dels evangelistes, del qual només s'ha pogut conservar un tros de la pota del lleó de Sant Marc. Sobta la figura de Crist on hi ha representats els apòstols dels quals es poden indentificar Pere, Tomàs, Pau i Andreu. A l'intradós de l'arc triomfal hi ha la figura de l'Esperit Sant flanquejat per dos personatges.

Les pintures es relacionen amb el corrent italianitzant caracteritzat per les figures monumentals i hieràtiques, amb una clara tendència al geometrisme. La consagració de l'església de Sant Vicenç de Rus el 6 de febrer de l'any 1106 pot ésser una data prou adient per enquadrar aquest conjunt mural.

BIBLIOGRAFIA:

PRADELL i VENTURA, J.: *Restauració de les pintures murals, a l'Església de Sant Vicenç de Rus*, Memòria 1983 del Servei de Catalogació i Restauració de Monuments de la Diputació de Barcelona, Barcelona 1984, pàgs. 178-180.

CASALS, M.: *Maravillas románicas bajo el yeso del Barroco*, a «El País», 22-5-1983.

GUBERN, A.: *Las Pinturas Románicas de Sant Vicenç de Rus*, a «La Vanguardia», 21-8-1983.

CARBONELL, E.: *Sant Vicenç de Rus*, a «Catalunya Romànica. XII. Berguedà», Fundació Enciclopèdia Catalana, Barcelona 1985, pàgs. 185-192.

PINTURES MURALS DE SANT PAU DE CASSERRES:

— Núm.4 Inventari —

Cronologia: mitjan s.XIII.

Ingrés al Museu: Any 1940 i 1977.

Aquest conjunt de pintura formava part d'una àmplia decoració d'un arcossoli d'arc apuntat, situat al presbiteri de l'església i que fou malmès en construir-se la sagristia nova. La seva temàtica funerària és molt interessant. A la part inferior de l'arcossoli es va representar la figura de Crist que surt d'entre els núvols beneint amb els braços oberts: és el moment de la resurrecció dels morts que surten de les seves tombes cridats pels àngels trompeters. Una escena inferior, molt perduda, representava als àngels Gabriel i Miquel transportant al cel l'ànima del difunt.

A l'intradós de l'arc hi ha l'Agnus Dei i els àngels del judici, amb les escenes de l'aparició de Sant Miquel al mont Gargano —Itàlia— i l'escena de l'Anàstasi. La decoració es completa amb una escena avui perduda i amb l'episodi d'Adam i Eva al moment del pecat. Flanquegen el conjunt les imatges de Sant Pau i Sant Cristòfol.

Aquest conjunt mural és de mitjan s. XIII, i tot i que estilísticament s'ha de considerar una obra romànica, des del punt de vista iconogràfic és plenament gòtic. S'ha relacionat amb un ampli conjunt de pintures romàniques, dins el corrent neo-

VII ADÉS

Els àngels trompeters de l'intradós de l'arcossoli de Sant Pau de Casserres.

bizantí de 1230-1250: St. Martí de Puig-reig, St. Andreu de Cal Pallot, el frontal i els laterals de Sta. Maria de Lluçà, el frontal dels Arcàngels, etc. i dins de l'escola pictòrica de l'anomenat Mestre de Lluçà; els últims estudis fets tendeixen a considerar que les pintures de Casserres i el frontal dels Arcàngels són obres d'un mateix mestre, que no es pot identificar amb l'autor del frontal i laterals de Lluçà ni amb el que va pintar a Puig-reig i a cal Pallot.

L'any 1979 arran de les obres de restauració fetes per la Diputació de Barcelona es va descobrir un nou fragment de pintura mural que avui es conserva a St. Pau de Casserres.

BIBLIOGRAFIA:

POST, Ch. R.: *A History of Spanish Painting*, vol. II, 1930, pàgs. 18-19.

COOK, W.W.S. i GUDIOL RICART, J.: *Pintura e imageria romànica*, a «*Ars Hispaniae*, vol. VI», Madrid 1950, pàgs. 96.

AINAUD DE LASARTE, J.: *Pinturas Románicas*, Col. Unesco del Arte Mundial, núm. 7, París 1957, pàgs. 22.

AZCARATE, J.M.: *El Protogótico hispánico*, a «*Discurso de entrada en la Real Academia de Bellas Artes de Sant Fernando*», Madrid 1974, pàgs. 70.

CARBONELL, E.: *L'Art Romànic a Catalunya, segle XII*, Barcelona 1975, pàgs. 23-24.

SUREDA PONS, J. i ALCOLEA, S.: *El Romànic Català. Pintura*, Barcelona 1975.

CARBONELL, E.: *Notes sobre unes pintures murals descobertes a Sant Pau de Casserres*, a «*Quaderns d'Estudis Medievals*, núm. 1», Barcelona 1980, pàgs. 61-62.

SUREDA PONS, J.: *La pintura romànica en Catalunya*, Madrid 1981.

SERRA ROTÉS, R.: *Les Pintures romàniques de Sant Pau de Casserres*, a

Lateral de l'altar de Sagàs. Captura i davallament de Crist.

«L'Erol» núm. 10, Berga, setembre de 1984, pàgs. 27-29.

SERRA ROTÉS, R. i VIGUÉ, J.: *Sant Pau de Casserres*, a «*Catalunya Romànica*. XII. Berguedà», Fundació Enciclopèdia Catalana, Barcelona 1985, pàgs. 157-166.

Sant Pau de Casserres, a «*Catalunya Romànica*. XXII. Museu Episcopal de Vic. Museu Diocesà i Comarcal de Solsona», Fundació Enciclopèdia Catalana, Barcelona 1986, pàgs. 357-360.

VIGUÉ VIÑAS, J. i BASTARDES, A.: *El Berguedà*, a «*Monuments de la Catalunya Romànica*, 1», Artestydi Eds. Barcelona 1978, pàgs. 80-82.

LATERALS DE SANT ANDREU DE SAGÀS:

– Núm. 12 Inventari –

Cronologia: Finals s. XII.

Data d'ingrés al Museu: Any 1896.

Els dos laterals d'altar conservats a Sol-

sona flanquejaven el frontal que avui es conserva al Museu Episcopal de Vic; ambdós laterals es van trobar a les golfes de Sagàs però ja estaven serrades per la part inferior.

S'hi representen d'esquerra a dreta: L'Anunciació, la Visitació, el naixement de Jesús, l'Epifania, el Pecat d'Adam i Eva, l'empresonament de Jesús, la Crucifixió i l'entrada de Jesús a Jerusalem. Totes les escenes es caracteritzen per la simplicitat dels trets fisonòmics, la perfecte resolució de l'espai, la importància del color i l'austeritat. Estilísticament se l'ha relacionat amb obres dels anomenats tallers de Vic i de Ripoll, molt especialment amb els frontals de Sant Llorenç del Munt i el de Sant Martí de Puigbò. Pel que fa a la cronologia es pensa amb una data propera al 1200.

Rosa Serra i Rotés

RÀDIO PUIG-REIG FM.
Sintonitzeu-nos al
107,3 MHz

La primera del Berguedà